

Ставлення до французьких планів і дій щодо Російської імперії, однак, не було цілком однозначним серед населення. В Україні подекуди співчутливо сприймалися інспіровані наполеонівською агентурою чутки про визволення. До підготовки повстань на підтримку “Великої армії” прилучилася частина місцевої польської шляхти. Тим часом розпочаті влітку французьким Генеральним штабом переговори з представниками козацьких полків, сформованих на Наддніпрянщині, закінчилися невдачею. Попри обіцянку французької сторони подбати про відновлення козацької держави, відповідь, за свідченням очевидця перемовин генерала А.Дедема де Гельдерна, “вийшла невизначеною, ухильною, навіть негативною”, оскільки українські козаки “не бачили жодної вигоди в тому, щоб піти з-під російського панування, аби потрапити під владу Наполеона”.

Офіційно закінчення війни 1812 було проголошено маніфестом Олександра I від 25 грудня (6 січня 1813). Боротьба проти наполеонівської навали справила значний вплив на подальший перебіг суспільно-політичного життя Російської імперії, поширення серед її народів ідей національного і соціального визволення.

Літ.: Левицький О.И. Тревожные годы. Очерки из общественной и политической жизни г.Киева и Юго-Западного края в 1811-1812 годах. – К., 1892; Fabry G. Campagne de Russie (1812). – Paris, 1900–1903, v.1–5; Богданович Я. Участие Харьковского драгунского полка в Отечественной войне 1812–1814 гг. – СПб., 1911; Де-Ла Флиз. Поход Наполеона в Россию в 1812 году. – М., 1912; Участие харьковского дворянства в Отечественной войне 1812 года по архивным сведениям из дел канцелярии Харьковского дворянского депутатского собрания. – СПб., 1912; Флоровский А.В. Отечественная война и Новороссийский край. – Одесса, 1913; Борщак І. Наполеон і Україна. – Львів, 1937; Український народ у Вітчизняній війні 1812 року. Зб. док. – К., 1948; Тарле Е.В. 1812 год. – М., 1958; Абаліхін Б.С. Український народ у Вітчизняній війні 1812 р. – К., 1962; Жилин П.А. Гибель наполеоновской армии в России. – М., 1974; Троицкий Н.А. Великий год России. – М., 1988; Ададуrow В. “Наполеоніда” на Сході Європи. – Львів, 2007.

М.М.Варварцев.

ВІЛЕНСЬКЕ ПЕРЕМИР'Я 1656 – угода про припинення війни між Російською державою та Річчю Посполитою. Підписана 24 жовтня повноважними представниками польського короля Яна II Казимира Ваза та російського царя Олексія Михайловича, завершивши переговори, які відбувалися у селищі Немежі під Вільно (нині Вільнюс, Литва) у серпні 1656. Царський уряд пішов на перемовини, побоюючись, що внаслідок послаблення Речі Посполитої значно посиляться позиції Швеції, яка конкурувала з Росією в боротьбі за Прибалтику. Повноважні представники Української козацької держави на чолі з Р.Гапоненком не були допущені за стіл пере-

говорів. У центрі переговорів були територіальні й фінансові питання, а також умови елекції (обрання) російського царя польським королем. Згідно з укладеним перемир'ям Польща і Росія мали припинити між собою війну і приступити до спільної боротьби зі Швецією і Бранденбургом (у випадку, якщо правитель останнього – Фрідріх Вільгельм не розірве союзу з Карлом X Густавом). Примирення базувалося на попередній домовленості сторін щодо елекції російського царя на польський престол, згоду на яку мав дати найближчий сейм Речі Посполитої. Передумовою вступу Олексія Михайловича до правління польським королівством після смерті Яна II Казимира Ваза мало стати прийняття ним *роста conventa*, гарантування всіх прав і привілеїв католикам Речі Посполитої, а також реалізація владних повноважень у державі особисто, а не через намісника. Протягом першого року після елекції цар мав скликати спеціальну комісію для врегулювання українських справ. Причому польська шляхта отримувала право повернутися до своїх українських маєтків відразу після ратифікації угоди.

Перемир'я дало змогу Польщі деякий час протистояти Швеції. Водночас передбачена договором можливість здобуття царем польської корони спричинила погіршення стосунків Речі Посполитої з Австрією та папською курією. Відповіддю Швеції і Бранденбургу на В.п. стало утворення спільно з Трансільванією (історична область на півночі Румунії) Раднотської коаліції, спрямованої на поділ земель Речі Посполитої.

Для Російської держави В.п. не дало бажаних результатів, оскільки не були закріплені її здобутки на території Великого князівства Литовського і Корони Польської. Перемир'я призвело до міжнародної ізоляції Російської держави і серйозно ускладнило її стосунки з Гетьманщиною. Уряд Б.Хмельницького не визнав умов В.п. і приєднався до Раднотської коаліції.

Літ.: Gawlik M. Projekt unii rosyjskopolskiej w drugiej połowie XVII wieku. //Kwartalnik Historyczny (Lwów), 1909, p. 23. z. 1/2; Kubala L. Wojna moskowska //Szkice historyczne, 1910, set. 3; Wójcik Z. Polska a Rosja wobec wspólnego niebezpieczeństwa szwedzkiego w okresie wojny północnej 1655–1660. В кн.: Polska w okresie drugiej wojny północnej. – Warszawa, 1957, t.1; Горобець В.М. Від союзу до інкорпорації: українсько-російські відносини другої половини XVII – першої чверті XVIII ст. – К., 1995; Грушевський М.С. Історія України-Руси. – К., 1997, т.9, ч.2; Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький: Соціально-політичний портрет. – К., 1997; Яковлева Т. Гетьманщина в другій половині 50-х років XVII століття. Причини і початок Руїни. – К., 1998.

В.М.Горобець.

ВІЛЬШАНСЬКА УГОДА 1617 – угода, укладена 28 жовтня між українським козацтвом та польським урядом в урочищі Суха Вільшанка поблизу м. Таращі на Київщині. Зацікавленість польської сторони в досягненні